

Julie Arenholts tale om forsøgerhjælpen

Taler

Julie Johanne Arenholt
Formand for Dansk
Kvindesamfund

Dato

13. januar 1920

Sted

Grundtvigs Hus, København

Omstændigheder

Oprindelig trykt i *Kvinden og Samfundet* årgang 36 (2) 1920, s. 14-16. I umiddelbar forlængelse af talen findes følgende kommentar: Denne Tale efterfulgtes af Landstingsmand Steinckes Foredrag: „Hvorledes skal Staten komme Familieforsørgeren til Hjælp?“, hvilket Foredrag vil være D. K.'s Medlemmer bekendt fra tidligere Referater her i Bladet. Efter Indledernes Taler fulgte en længere Diskussion, hvis Indhold vi af Pladshensyn maa afholde os fra at omtale.

I den — til tider ret heftige — Diskussion, der har været ført i Anledning af, at Stat og Kommune i sine Lønningslove har givet sine Tjenestemænd samme Løn i samme Tjenestestilling *uden Hensyn til Tjenestemandens Køn* — har særlig de Protester, der er fremkommet fra de gifte ikke selverhvervende Kvinder — eller fra Mænd paa disse gifte Kvinders og Familieforsørgeres Vegne — vundet nogen Opmærksomhed. Disse Protester gav sig et særligt kraftigt Udtryk paa et Møde, som Husmoderforeningen afholdt den 9. Decbr. med et indledende Foredrag af Borgmester Kaper.

Saa vel Borgmester Kaper som enkelte af Diskussionsdeltagerne, bl. a. *Husmoderforeningens Formand* formede deres Protester mod Ligelønnen og de Selverhvervende Kvinders Stilling i det hele som et Angreb mod eller i alt Fald en Kritik af Kvindesagsbevægelsen for dens Stilling overfor Hjemmene og Hjemmenes Kvinder, et Angreb, som allerede paa et tidligere Tidspunkt var rettet mod os fra visse Dele af Pressen, og som siden er blevet suppleret med andre Angreb, bl. a. fra en anset og kendt frederiksbergsk Kommunalpolitiker, der — dog uden direkte at nævne Kvindesagen — stærkt angriber Ligelønsprincippet og dets Konsekvenser for Hjemmene og Familieforsørgerne. Dansk Kvindesamfund — for hvilket jeg har den Ære for Tiden at være Formand — har i snart 50 Aar været den ledende Organisation indenfor Kvindesagsarbejdet her i Danmark, og man vil derfor forstaa, at det er os magtpaaliggende at søge at fjerne den Misforstaaelse, der atter og atter møder os i vort Arbejde, at vi udelukkende — eller dog fortrinsvis — taler de selverhvervende Kvinders Sag — en Misforstaaelse, der kun kan grunde sig paa

Ukendskab til Forhold, man med saa megen Overlegenhed udtaler sig om.

Maa jeg, ganske kort henvende mig til Husmoderforeningens Medlemmer og dens Formand og sige Dem, sat det Arbejde, som De nu med saa megen Energi og Dygtighed har taget op — støttet af Tidens særlige Forhold — det har D. K. lagt Grunden til for mange Aar tilbage. For os har Husholdningssagen altid — for 50 Aar siden saavel som nu — været et Led af Kvindesagen, et Led i Arbejdet for at hæve Hjemmenes Gerning til den Anseelse og Værdighed, som det fortjente, men som den til Trods for alle smukke Talemaader hidtil saa sørgelig maatte savne.

D. K. var den første, der pegede paa, hvorledes hele den industrielle Udvikling med dens Anvendelse af den billige kvindelige Arbejdskraft fremavlede uduelige Husmødre og elendige Tjenestepiger og søgte paa mange Maader at modarbejde disse uheldige Forhold.

Allerede i Firserne rejstes en kraftig Agitation for en *faglig huslig Uddannelse* med Krav om Oprettelse af *Fagskoler for Tjenestepiger, og Husgerningsskoler* som umiddelbar Fortsættelse af Folkeskolen. Det var ledende Kvinder indenfor Kvindebevægelsen — Birgitte Berg Nielsen, Jutta Bojsen Møller, m. fl. — der oprettede og selv ledede de første Husholdningsskoler her i Landet. Det var Kvindesagens ledende Personligheder, der understregede Husgerningens samfundsøkonomiske Betydning — en Betydning, som først nu i den allerseneste Tid er ved at blive almindelig anerkendt. Allerede i 1893 udtalte Fru Berg Nielsen, at Staten burde anerkende Husøkonomien som en Stats- og Samfundsopgave.

Det var D. K., der rejste Skolekøkkensagen — den Sag, der nu er paa alles Læber, og det var en af Kvindesagens bedste Kvinder, Eline Hansen, der førte denne Sag ud i Livet her i Hovedstaden.

Det var D. K., der rejste Kravet om obligatorisk Haandgerningsundervisning i Folkeskolen, og hele dette Arbejde har vi forfulgt lige op til de allersidste Dage ved en Henvendelse til den store Skolekommission.

Vore praktiske Kursus med Statsunderstøttelse vidner ogsaa om, at denne Side

af Kvindesagen ligger os paa Hjerte. Men vi har tillige arbejdet for de *selverhvervende Kvinders Interesser*; thi vi saa, at som hele Samfundsudviklingen nu engang var — beklagelig eller ikke — saa fandtes der 100,000 af Kvinder, der var tvungne til at leve deres Liv og tjente deres Brød udenfor Hjemmene, og disse Kvinder trængte til Støtte. Der har aldrig indenfor Kvindebevægelsen været noget som helst *Schisma* mellem Hjemmenes Kvinder — Husmødrene og Mødrene og de selverhvervende. Vi har altid staaet sammen, støttet hinanden og hjulpet hinanden fremad — og blandt vore Medlemmer Landet over har Husmødrene altid været i Flertal.

Det er undskyldeligt, at alle de mange Mennesker, der aldrig har interesseret sig for Kvindesagen, er uvidende om dette, men de, der angriber os paa dette Grundlag, har en Forpligtelse til først at sætte sag ind i Sagen — en Henstilling, som jeg ganske særligt vil rette til Husmoderforeningen og dens Ledere. Naar man nu i Anledning af Ligelønsprincipets Gennemførelse *udefra* har villet bringe Splittelse i vore Rækker ved at sætte Husmødrene og Mødrene i et Modsætningsforhold til os, saa vil dette ikke lykkes, thi der er intet Angrebepunkt imod os i denne Sag, hvilket jeg i det følgende skal søge at klarlægge for Forsamlingen.

Den Diskussion, der paa Husmoderforeningens Møde fulgte efter Borgmesterens Foredrag, blev — paa Grund af Talernes Mængde og den altfor begrænsede Tid, som Borgmesteren kunde stille til Disposition for Forsamlingen — saa forceret og afsnubbet, at D. K.s Københavnskreds straks efter Husmoderf.s Møde besluttede at indkalde til dette nye Møde, for om muligt at føre Diskussionen *videre* og ind i det Spor, vi fra vor Side mener den bør føres ind paa, *nemlig i en Diskussion om*, hvorvidt man ad den Vej, som nogle mener, *gennem Lønninger* kan støtte Familieforsørgerne og Hjemmene eller om andre Veje er bedre, mere farbare. Dansk Kvindesamfund som Organisation har endnu ikke taget endelig Standpunkt til, hvilken Vej, der bør følges, og derfor har der heller ikke fra vor Side været rejst nogen som helst Protest mod at give Familieforsørgerne højere Løn end Ikke-Familieforsørgerne, thi dette strider ikke mod vor Opfattelse af Ligelønsprincippet. Dette beder jeg bemærket. Det, vi har protesteret imod, er at lønne efter Køn, at lomme Mænd efter andre Principper end Kvinder. Man kan saaledes ikke med nogensomhelst Berettigelse rejse Modstand mod os fra Familieforsørgerens Skanse, thi denne har vi ikke angrebet. *Mandkønnets* Skanse har vi angrebet, naar den forsvarede den *ulige Løn* for de to Køn.

Dersom Lønningskommissionen, dersom Repræsentanterne for de faglige Organisationer indenfor Stat og Kommune, dersom Regeringen og de politiske Partier paa Rigsdagen havde foreslaaet og vedtaget at give højere Løn til Familieforsørgere end til Ikke-Familieforsørgere — da vilde man ikke fra Kvindesagens Side have mødt nogen Protest. Men ingen af Parterne gjorde det — og naar Kravet heller *ikke rejstes* fra D. K. ved denne Lejlighed, saa var det, fordi vi indsaa, at Kravet om Støtte til Familieforsørgerne og Hjemmene, *hvis et sådant Krav overhovedet skulde stilles*, rakte og burde række langt videre end til de stats- og kommuneansatte Funktionærers Kreds.

Under vort Arbejde for Ligelønsprincippet Gennemførelse, et Arbejde, der hverken er fra i Dag eller i Gaar, men som var paabegyndt længe inden man tænkte paa at nedsætte nogen Lønningskommission og længe inden det almindelige Raab om flere Penge var saa øredøvende som nu — vort Krav var ikke et Raab om flere Penge — under vort Arbejde for at faa Ligelønsprincippet anerkendt har selvfølgelig Hensynet til Familieforsørgerne været indbefattet i vore Organisationer, *og parallelt med* vort Arbejde for Ligelønnen gik da ogsaa Arbejdet for at støtte Hjemmene. Fra vor Side rejstes — for flere Aar tilbage — Kravet om større Fradrag i den skattepligtige Indtægt for hvert Barn, og Kravet om Skat paa ugifte Personer; det kan ikke bebrejdes os, at det ene Spørgsmaal blev aktuelt og løst før det andet.

Hr. Kaper udtalte paa Husmoderforeningens Møde, at han havde været villig til at vedtage en lige Grundløn med Tillæg for Familieforsørgerne, *men* at den Form, hvori Forslaget om „Lige Løn“ var trumfet igennem, *var et Forræderi mod Hjemmene og Børnene*. Dersom Borgmester K. og hans Meningsfæller — bl. a. Kommunaldirektøren paa Frederiksberg — nu havde haft Magt til at faa deres Vilje ført igennem og dermed Princippet om Forsørgerstøtte anerkendt af Stat og Kommune som *Arbejdsgivere*, kunde man da ikke med Sikkerhed have ventet ét af to: enten en Protest fra Landets øvrige Borgere mod at gennemføre *Forsørgerstøtte* til offentlig ansatte Funktionærer, mens samtlige Landets øvrige trængende Familieforsørgere blev ladt i Stikken? eller et Krav om, at det samme Lønningsprincip skulde gennemføres paa alle det fri Erhvervslivs Omraader?

Man hævder, at det er uretfærdigt og *i Strid med Samfundets Interesser*, at Familieforsørgerne trykkes ned i et lavere økonomisk Niveau end den ugifte, men hævder man dette, saa maa man dog mene, at dette maa gælde alle

Familieforsørgere og ikke blot de offentlig ansatte. Med andre Ord — vil man hævde, at det ikke er en *privat Sag*, hvorvidt og hvorledes man kan underholde og ernære den Kone, man har giftet sig med eller de Børn, man har sat i Verden, men at dette paatvinger sig almen Opmærksomhed og kræver Samfundets Interesse og økonomiske Meddelagtighed, saa maa dette dog være et almengyldigt Krav; ingen kan dog mene, at offentlig ansatte Personers Familieforhold er af en særlig Art og har mere Krav paa Samfundets Interesse end alle andres. Naar man da mener, at Stat og Kommune i sine Lønningslove — altsaa som Arbejdsgivere — skulde have taget særligt Hensyn til Familieforsørgerne, saa maa Konsekvensen blive, at man ogsaa fandt det ønskeligt og paakrævet, at private Arbejdsgivere i deres Lønftaler eller Lønoverenskomster tog saadanne Hensyn. Jeg tror ikke dette ville være heldigt — det vilde meget let bevirke, at *Familieforsørgerne* som den dyrere Arbejdskraft vilde blive stillet ugunstigere i Konkurrencen end den ugifte, og Bestemmelsen saaledes modvirke sit eget Formaal. Og hvorledes vilde Forholdet blive for alle de Familieforsørgere, der ikke er i andres Brød, men i et frit Erhverv — som Købmænd, Landmænd, Detailhandlere o .s. v. — skulde tjene Livsophold til Familien? Vilde man mene, at Familieforsørgeren kunde tage mere for sine Varer end den ugifte?

Se, alle disse Overvejelser førte til, at vi skilte de to Ting ud fra hinanden og indsaa, at Lønningslove og Lønningsbestemmelser, det var ét, Hensynet til Familieforsørgeren noget ganske andet.

Derfor rejste vi ikke Kravet om Forsørgertillægget i Tilknytning til Lønningslovene — og var dette blevet gennemført, saa havde vi følt os forpligtet til umiddelbart efter at rejse Krav om, at samme Hensyn vistes Landets øvrige Borgere. Det er vel forstaaeligt, at Hr. Kaper som Skoleborgmester og Hr. W. som Kommunal-Direktør med særlig Forkærlighed antager sig Lærernes og øvrige Kommunefunktionærers Interesser, men D. K., der har den Opgave saa vidt muligt at varetage alle Kvinders berettigede Interesser, vi kan ikke antage os et saadant lille Speciale. Vi føler os forpligtede til i et saa betydningsfuldt og samfundsvigtigt Spørgsmaal at finde og hævde et Standpunkt, der har almengyldig Berettigelse. Derfor har *vi* rejst Spørgsmaalet: „Hvorledes bør Staten støtte Hjemmene og Familieforsørgerne,“ og derfor har vi formaaet Hr. Landstingsmand Steincke til at fremlægge sit Syn paa denne Sag. Det er ikke første Gang, Hr. S, taler om dette Emne i D. K.; paa vort Fællesmøde i Sommeren 1918 var dette Punkt paa vor Dagsorden med Hr. Steincke som

Indleder. Hans Udtalelser vakte den største interesse og Opmærksomhed indenfor *vor* Organisation og har siden været Genstand for et Udvalgsarbejde indenfor vor Fællesstyrelse, og vi har ønsket atter nu at bringe Spørgsmaalet frem til offentlig Diskussion for at vække Interesse for det i videre Kredse.

At Ligeløsprincippets Gennemførelse skulde have forringet Familieforsørgernes økonomiske Kaar, kan vi ikke anerkende. Det har *altid* været saaledes, at den ugifte enlige Person var bedre stillet end Familieforsørgeren med Børn paa den samme Løn eller med de samme Indtægter, og det at ca. 4.000 Kvinder, hvoriblandt et stort Antal Familieforsørgere, nu har faaet gennemsnitligt 5-600 Kr. mere om Aaret, end hvis den tidligere Tilstand med ulige Løn for Mænd og Kvinder var blevet opretholdt, kan selvsagt ikke have været medvirkende til at fremkalde den nuværende økonomiske Misère — kan ikke i nogen nævneværdig Grad have bragt Forskydning i dette Forhold til Skade for Familieforsørgerne. Det er en tendentiøs Paastand at ville hævde noget saadant.

Lige saa tendentiøst — ja, næsten utroligt — er det, at ansvarlige Politikere — Kommunalpolitikere — virkelig tør paastaa, at det at ca. 4000 Kvinder, hvoraf de 3500 er Lærere, d. v. s. 1 Procent — i nogle faa Maaneder har faaet udbetalt gennemsnitligt ca. 50 Kr. mere om Maaneden end de ellers vilde have faaet — væsentlig har bidraget til at fremkalde den økonomiske Misère, vi befinder os i eller fremkaldt den overvældende Forøgelse af vort Luksusforbrug og Vareimport, som ellers kunde være sparet.

Dette kan i Virkeligheden ikke gøres til Genstand for nogen alvorlig Diskussion; derimod kan Spørgsmaalet om, hvorvidt den Forpligtelse, man ifølge Loven har til at forsørge de Børn, man har sat i Verden, og de Udgifter, der er forbundne hermed, skal bæres af andre end de paagældende selv, bl. a. ogsaa af alle de Personer, der ikke har sat Børn i Verden; med andre Ord, om Samfundet har en Interesse i at støtte Familieforsørgerne — dette er vel en alvorlig Diskussion værd, og dette Spørgsmaal er det, Hr. Landstingsmand Steincke nu vil tale om.

Kilde

kvinfo.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Agitationstale, Kvindebevægelsen, Taler om velfærdsstaten

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/julie-arenholts-tale-om-forsoegerhjaelpen-1920>